

МЕХАНІЗМ ВИПЕРДЖАЮЧОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС РОЗВИТКУ

Аналіз сучасних досягнень України в інноваційній сфері свідчить про низький рівень стану інноваційної системи та недостатність факторів, що гарантують їй виживання та розвиток в довгостроковій перспективі. Таке негативне становище обумовлено багатьма факторами: недостатній рівень державної підтримки підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, відсутність дієвого механізму стимулювання інтелектуальної роботи, недостатність коштів у підприємств, зниження рівня інвестицій в інновації та ін. Окрім того значного впливу на позиції України в світі відіграють постійні політичні війни, зміни законодавства та наслідки фінансової кризи 2008-2009 рр.

Та, як свідчить досвід найбільш розвинутих країн світу до основних чинників їх конкурентоспроможності відносяться вміння своєчасно виявити перспективні напрямки розвитку та впровадження ефективних механізмів інноваційної діяльності на підприємствах. Саме інновації, які випереджають науково-технічний розвиток дозволяють не лише підвищувати рівень економіки, але й вивести країну на перші позиції в світових рейтингах.

Всі ці факти свідчать про необхідність вибору та розробки стратегії інноваційного розвитку, яка б дозволила країні здійснити різкий прорив в інноваційній сфері та вивела б її на передові позиції в міжнародних рейтингах. Лише радикальні, випереджаючі існуючий розвиток розробки, технології та рішення допоможуть вийти з поточної кризи та сформуванню міцний фундамент для ефективної роботи України на міжнародних ринках.

Питання розвитку підприємств та взагалі управління розвитком висвітлені в роботах багатьох вчених. Так, проблемами інноваційного розвитку промислових підприємств та формуванням їх стратегій займаються Гриньов А.В., Гриньова

В.М., Громяк С.І., Пономаренко В.С., Потрашкова Л.В. Теоретичні та методичні основи економічного зростання містяться в роботах Дж.М. Кейнса, Дж. Міда, У.Ростоу. Проблеми розбудови та підвищення рівня інноваційної інфраструктури висвітлені в роботах багатьох науковців, таких як Ю.Бажал, В.Геєць, Б.Патон, Б.Данілішин, Ю.Пахомов, П.Т. Бубенко. Теоретико-методичні основи обґрунтування і впровадження інновацій у діяльність підприємств досліджені у працях таких вчених як Алимов О.М., Антонюк Л.Л., Ілленкова С.Д., Кардаш В.Я., Кузьмін О.Є., Перерва П.Г., Чухрай Н.І. та ін.

Однак не дивлячись на чималу кількість публікацій та досліджень в сфері розвитку підприємств та держави в цілому, а також підвищення ефективності інноваційної діяльності не достатньо розкритими залишаються питання виявлення та прогнозування перспективних напрямків розвитку, які значно випереджають науково-технічний прогрес та є основою нових формацій.

На основі аналізу існуючих поглядів на розвиток та його окремих підвидів [1-3] нами запропоновано в якості **випереджаючого** розуміти **розвиток**, який передбачає постійне підвищення рівня потенціалу підприємства та пошук перспективних напрямків його реалізації, що призводить до кардинальної зміни самого підприємства, його концепції функціонування та місця серед інших суб'єктів господарювання, а також передбачає перехід на новий цикл розвитку.

На основі систематизації всіх розглянутих підходів до класифікації розвитку [4-9] встановлено, що основними характеристиками випереджаючого розвитку є його радикальність, інноваційність та циклічність, які покладено в основу його складових елементів (рис. 1). Адже випереджаючий розвиток має на меті пошук нових перспективних шляхів реалізації потенціалу підприємства, що свідчить про прагнення до інновацій; докорінну зміну самого підприємства та його діяльності, що свідчить про прагнення до радикальних змін; безперервне удосконалення, яке в решті решт призводить до появи нової якості, що свідчить про циклічність процесу.

Враховуючи ці характеристики можна зробити висновок, що об'єктом випередження є науково-технічний прогрес. Адже НТП передбачає безперервний

процес розвитку науки та техніки, еволюційні та революційні форми удосконалення технологічних методів та засобів виробництва, що обумовлені значними якісними змінами та представляє собою цілісну циклічну систему. Саме НТП лежить в основі розвитку будь-якої економіки та суспільства в цілому і передуює зміні періодів цього розвитку.

Рис. 1 Основні складові випереджаючого розвитку

Звертаючись до основ періодизації суспільного розвитку, які в свій час заклали М.Кондратьєв, слід зазначити, що на сьогоднішній день існує п'ять технологічних укладів, які відповідають п'яти довгим хвилям розвитку економіки. Кожна така хвиля або цикл мають певні етапи: депресія, пожвавлення, економічне зростання та спад. Аналіз темпів росту світового ВВП, які дещо уповільнились за останні десятиріччя і мали навіть від'ємні значення в період світової фінансової кризи свідчить про те, що на сьогодні п'ятий економічний цикл закінчується і світ знаходиться на порозі початку нового шостого циклу. Як свідчить аналіз літератури саме в такі періоди починають активно з'являтися і комерціалізуватися радикальні інновації, і саме в такі періоди перші місця рейтингу світових лідерів можуть кардинально змінитись. Тому активна розробка базисних інновацій, які випереджають розвиток і є ядром нового шостого технологічного укладу має бути головною метою діяльності вітчизняних підприємств і держави в цілому.

Однак, великою проблемою на шляху до випереджаючого розвитку є значне відставання економіки України за рівнем технологічних укладів від розвинутих країн світу (табл. 1).

Таблиця 1

Структура економіки України за технологічними укладами [6, 10-12]

Показники	Технологічні уклади			
	III	IV	V	VI
Обсяг виробництва промислової продукції, %	57,9	38	4	0,1
Фінансування наукових розробок, %	6	69,7	23	0,3
Витрати на інновації, %	30	60	8,6	0,4
Інвестиції, %	75	20	4,5	0,5
Капітальні вкладення на технічне переозброєння й модернізацію, %	83	10	6,1	0,9

Аналіз табл. 1 свідчить про те, що хоча на сьогодні основу економіки держави становить третій технологічний уклад, та все ж таки основні витрати направлені на інновації, що відповідають вже четвертому укладу, що є достатньо позитивною динамікою. Однак, намагання нашої держави наздогнати розвинуті країни світу не має значного сенсу, адже прогрес не стоїть на місці і якщо сьогодні ми не приймемо радикальних рішень, то вже завтра можемо займати в світових рейтингах перші місця з низу. Цей факт ще раз доводить про необхідність вибору стратегії випереджаючого науково-технічний прогрес розвитку і ефективна її реалізація.

Аналіз різних джерел дозволив визначити, які саме перспективні напрямки вже формують і будуть продовжувати формувати шостий технологічний уклад (рис. 2).

Як видно з рис. 2 основу нового укладу умовно розподілено на два блоки: перший – це всі нові технології, матеріали і т.п., які виникли та продовжують виникати і активно розповсюджуватись та розвиватись; другий – це всі інновації, які безпосередньо пов'язані з людиною, її роллю і значенню в цьому світі. З

всього цього можна зробити висновок, що для переходу на випереджаючий розвиток, в нашій країні має відбутись значна освітня реформа, яка дозволить сформувати нове покоління і новий більш розвинутий інтелект. Саме він і є джерелом та механізмом випереджаючого науково-технічний прогрес розвитку.

Рис. 2 Основа шостого технологічного укладу

Підсумовуючи вищевикладене, пропонується спрощений механізм випереджаючого науково-технічний прогрес розвитку, що представлено на рис. 3.

Отже, як видно з рис. 3 суб'єктом механізму виступають вітчизняні підприємства, саме вони виробляють інновації, які випереджають розвиток. Науково-технічний прогрес, як вже зазначалось раніше є об'єктом механізму. Однак, в свою чергу він впливає на підприємства і змінює їх, вимагаючи пристосовуватись до нових факторів зовнішнього середовища. Забезпечуючою ланкою для суб'єкта є новий інтелект та нові технології, які є основою нового шостого укладу є які є взаємопов'язаними і впливають один на одне. Під дією цього механізму формуються нові потреби людства, які в свою чергу спричиняють його повторну дію – новий цикл. Також на рис. 3 показано три основні характеристики випереджаючого розвитку: радикальність – формування нових потреб, тобто корінна зміна існуючих; інноваційність – поява нових технологій та джерел їх виникнення; циклічність – безперервність і

повторюваність дії механізму, адже як відомо потреби людства є необмеженими і постійно зростають.

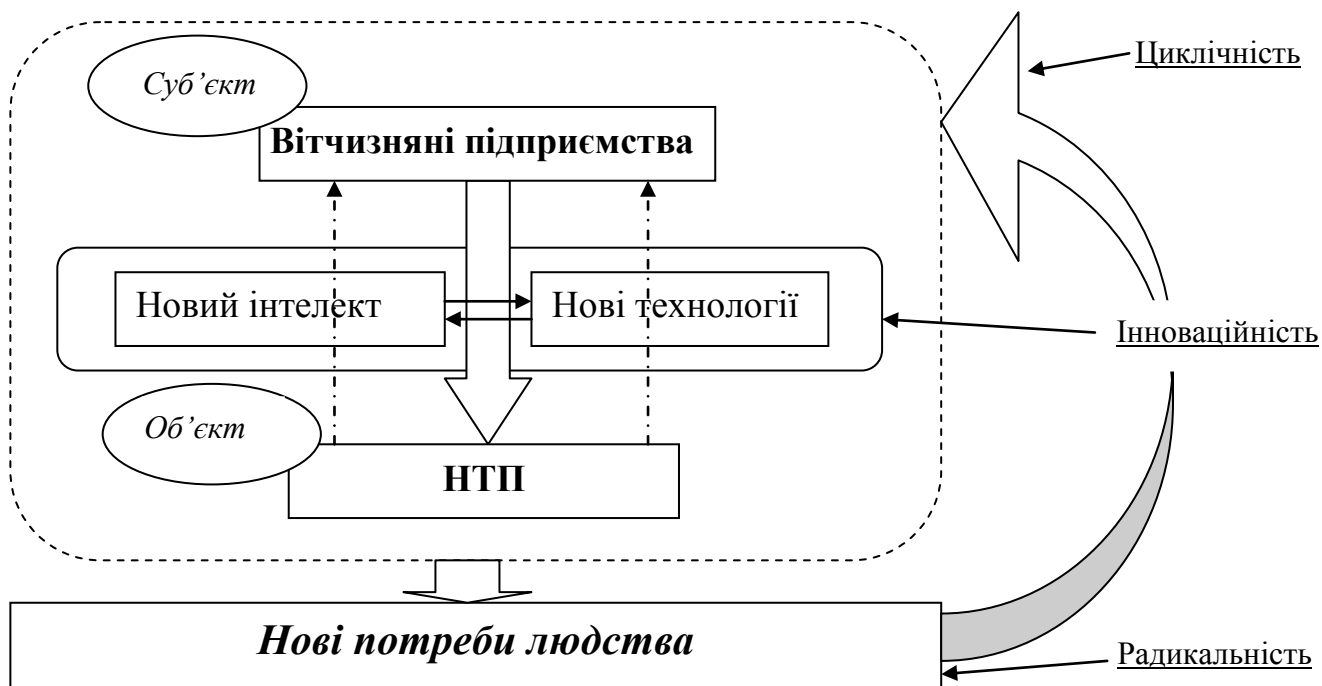

Рис. 3 Спрощений механізм випереджаючого науково-технічний прогрес розвитку

Підсумовуючи все вищевикладене слід зазначити, що на сьогоднішній день головним завданням вітчизняних підприємств і країни в цілому має бути розробка та реалізація стратегії випереджаючого науково-технічний прогрес розвитку, яка дозволить запуснути його механізм та вийти нашій країні на міжнародний ринок в якості рівноправного конкурента.

1. Розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/розвиток>
2. Коротков Э.М. Концепция менеджмента / Э.М. Коротков. – М.: Дека, 1997. – 304 с.
3. Забродский В.А. Развитие крупномасштабных экономико-производственных систем / В.А. Забродский, Н.А. Кизим. – Харьков: Бизнес Информ, 2000. – 72 с.
4. Економічна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economic.lviv.ua/index.html>
5. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент : Підручник / С.М. Ілляшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2010. – 334 с.

6. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком : навчальний посібник / С.М. Ілляшенко. – Суми : ВТД «Університетська книга»; К. : Видавничий дім «княгиня Ольга», 2005. – 324 с.
7. Типи розвитку суспільства <http://aktiv.com.ua/archives/2670>
8. Стратегічне планування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.paragononstate.com/vnutrfrmove-planuvannya/57-vibr-strateg-rozvitku-pdprimstva.html>
9. Краткий философский словарь / Под ред. А.П. Алексеева. – М. : Проспект, 1997. – 217 с.
10. Організація та управління інноваційною діяльністю: підручник / за ред. проф. Перерви П. Г., проф. Меховича С. М., проф. Погорелова М. І. – Х. : НТУ "ХПІ", 2008. – 1025 с.
11. Єрохін С. Технологічні уклади, динаміка цивілізаційних структур та економічні перспективи України / С. Єрохін // Економічний часопис – XXI. – 2006. – № 1–2. – С. 34–38.
12. Цихан Т. В. О концепции технологических укладов и приоритетах инновационного развития Украины / Т. В. Цихан // Теория и практика управления. – 2005. – № 1. – С. 33–39.